

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 821.161.2'06.09

DOI <https://doi.org/10.31652/3041-1084-2025-5-09>

Поетичні соняшники на мінних полях

(Про міжнародну поетичну антологію з участю українських авторів із передмовою Ігоря Павлюка «Крилаті квіти мінного поля»: «Sunflowers Rising»: Peace Poems Anthology: by Poets for Peace. Printed in the United States of America by Buster Bodhi Press, LLC Ormond Beach, FL, 2025. 210 p.»

Poetic Sunflowers in the Minefields

(A Review of the International Poetry Anthology Featuring Ukrainian Authors, Sunflowers Rising: Peace Poems Anthology: by Poets for Peace. Printed in the United States of America by Buster Bodhi Press, LLC Ormond Beach, FL, 2025. 210 pages.)

Павлюк Ігор Зиновійович,
*доктор наук із соціальних комунікацій,
 старший науковий співробітник,
 провідний науковий співробітник
 Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка
 НАН України,
 професор кафедри української преси
 Львівського національного університету
 імені Івана Франка, письменник
orcid.org/0000-0001-8698-3498
Pihor@ukr.net*

Коли зацвітає соняшник, я беру за руку свого внука і їду в моє дитинство, де мені був Рай, де я був одночасно і в сьогоденні, і з предками, і з Богом, яким мої далекі прашури, як і, наприклад, ацтеки, майя, інки, вважали Сонце, і з нащадками – моїм внуком Данилом. Тобто Соняшник – це символ Поета, який постійно повертає свій душевним погляд за Сонцем-Богом і співтворить із ним – як дитина із батьком чи мамою, адже Поезія у широкому значенні цього слова-терміну (грец.

ποίησις) – це «творчість», а словесний її вияв (написана словами музика), апологетами якого є ми, – це лише один із... Адже є поезія вищої математики, поезія класичної музики, видима у телескоп поезія безмежного Всесвіту, поезія архітектури, поезія кохання, поезія як саме Життя... Тобто благодійність як дієва молитва до Творця Буття (Бога), якою ми займаємося, допомагаючи сиротам, – очевидно, найвищий рівень Поезії-Творення, а самі поети – наче язичеські боги народів, яких вони репрезентують.

Разом із тим один із найвиразніших проявів поезії в цьому контексті – це красивий, видимий лише під мікроскопом, але проявлений у наших гармонійних тілах, наш генетичний код (ДНК), який симфонічно, як Сонце соняшники, єднає нас, усіх жителів Землі, й кожного зокрема – із нашими найближчими предками, котрі здебільшого вже стали цвинтарною землею, як-от мої вічно молода мама, тато, діди, баби... А самі цвинтарі – ідентифікатори культури народу, до якого вони волею долі і долею волі належать.

На цвинтарях України тепер могили її воїнів, де ростуть соняшники...

Тому щоби пізнати-відчути культуру якогось народу, варто відвідати його цвинтарі. Там усе, від написів-епітафій до застиглої музики кам'яних пам'ятників і квітів біля них, – глибинно висока Поезія... Що я й робив, коли ще недавно (до війни в Україні) літав по світу: від Москви, Сибіру, де я відбував покарання КДБ за те, що вирішив стати українським поетом в СРСР, – до Пакистану, де виступав на поетичних фестивалях, від США, де був поетичним ченцем, який продавав пиво, подорожуючи від Нью-Йорка до штату Аризона, до Канади, де похований мій дід, Італії, де я спілкувався із тінями геніїв (Данте, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело...) і далі...

А моя молодша донька Олеся як генетичний Поет у найширшому, найглибшому значенні цього слова, бо й зовні подібна до мене – її батька-поета – побувала вже у 50 країнах світу, як організатор екзотичних екскурсій та творець художніх кліпів про відвідані нею країни і їх людей. Саме стільки (50) книг я написав і надрукував. Моя старша донька Надія, яка була моїм перекладачем на наших із вами онлайн-зустрічах, також поет, котра час від часу пише вірші, а дружина (Людмила Павлюк) – учасник цієї Антології, автор двох поетичних книг.

* * *

Мир починається з толерантності.

Розмаїті за формою, ритмами, з римами чи без рим, ці емоційно-енергетичні матриці духовно-душевного світу людей, віддалених між собою простором, часом, типом релігій, ідеологій, матеріального багатства, гендером, кольором шкіри, врешті мовою, подібні з вічності та безкрайності, як соняшники, що повертають свої голови за Сонцем-Богом, творячи єдину Пісню, у нотах якої є й заклиральні, й поминальні, й молитовні мотиви у поєднанні сліз, усмішок, іскор земних багать та недосяжних зір навіть для Hubble Space Telescope...

* * *

Так-от, завжди дбайливо прибраний, завітчаний цвинтар, де поховані наші предки і куди ми (нащадки: доньки, онук...) приїхали вклонитися їм, зараз дуже сумний, запущений, зарослий дикими травами, бо ... за кілька років війни багато людей покинули Україну, чимало померло... Тому нема кому доглядати за могилами предків – як за порталами між земним світом і Потойбіччям, минулим, сучасним і майбутнім, часами і просторами, які марковані вищими проявами поезії, складеної не зі, скажімо, глиняних цеглин чи гірського каміння, а з літер, або їх блоків – слів: ритуальних, зокрема похоронних пісень. Але найболючіше для моєї чутливої, як мушля для вирощування метафор-перлинок, душі, – бачити свіжі кам'яні чи залізні пам'ятники воїнів – дівчат і хлопців віку моїх дітей, із хрестами, чашами та національними синьо-жовтими прапорами, як релігійно-ідеологічними символами та написами на свіжих пам'ятниках бронзовими літерами, що також Поезія – як поєднання фізично та хімічно ніби несумісних енергій, але метафізично та алхімічно подружніх: бо ж твердий метал бронза – це сплав двох м'яких металів міді та олова. Тобто органічний поет відчуває поезію в усьому, наче Кассандра, пророкує події, але ж, як і ця легендарна провісниця давньогрецької міфології, не може змінити хід історії, що крокує, мов тиранозавр чи танк по райських квітах душ метеликів, золотих рибок, людей, голубів як символів миру...

Цвинтар, на який ми прийшли, щоби поспілкуватися із самими собою, мамою, дідом, бабусею, – символ пораненої війною України зі зруйнованими будинками-пам'ятниками, мертвими чи безрукими,

безногими дітьми, зламаними хрестами та скульптурами без очей, перерваними весільними чи й похоронними піснями...

Від цього видовища з його кольорами, звуками, запахами, доторками хочеться плакати, або ж писати вірші, які автоматично стають психотерапевтичними сигналами до простору (до людей планети, Космосу) та часу (до майбутніх поколінь ...).

Потреба творити поезію, як і зачинати нових людей, вірити у Бога і (на жаль) воювати – універсальна потреба людини, очевидно, запрограмована самим Верховним Творцем.

От ми і опоетизовуємо світ.

А під час війни енергетично-вібраційна густина ноосфери, інформаційно-музикального поля колективного людства значно зростає, проявляючи істинну суть окремих людей і націй, історією емоцій яких є поезія в різних формах, матричних проявах.

У такі часи наш спільний світ дає тріщину (як писав колись німецький поет Генріх Гейне), і та тріщина (як фатальна тріщина в корпусі океанського лайнера «Титанік» від зустрічі з айсбергом) може привести до глобальної катастрофи.

Тому тиха, але оптимальна миротворча вібрація наших поетичних слів, має шанс не дозволити екзистенційному маятникові смерті розхитатися до критичної точки неповернення і психотерапевтично врятувати людство від самовбивства, привівши його до динамічної рівноваги, до миру, до направлення своєї енергії на пошуки Бога чи нових теплих планет у безмежному холодному Космосі, а не перетворення себе на атоми в результаті безглузвих воєн.

* * *

Тому Богом послані на Землю поети – місіонери етично-естетичних кодексів честі і здорового глузду, апостоли миру, навіть якщо деякі із нас (поетів) стали солдатами, чії вірші увійшли в численні антології, які нині масово друкуються в Україні та світі, серед яких: «Spring Armed: Anthology of War Lyrics. Kyiv, 2022. 302 p.», «War Experience: Ukrainian Voices. Social Action Project. Kyiv, 2022. 292 p.», «Poetry Without Shelter: Anthology. Compiled by Nadiya Garmazy. Brustury: Discourse, 2022. 240 p.», «Among Air Alarms: Anthology of War Lyrics. Kyiv, 2023. 124 p.», «Unconquered Ukraine. Almanac. Zhytomyr, 2022. 120 p.», «It turns out, you were in the basement of Mariupol theatre, God!: A collection of poetry.

Ukrainian-Georgian bilingual booklet in the original and translated. «It turns out, you were in the basement of Mariupol theatre, God!». Sulakauri-Publishing, 2023. 142 p.», publications of poems, articles, interviews in the USA, Great Britain, Poland, China...

Поезія в антологіях нагадує творення поезії в дописьменні часи первісними людьми, яку вони творили групами, потім поезія стала іменною, тепер (все наближається до початку свого) знову переходить у масове твориво. Хоча в ідеалі кожен вірш хоче стати народною піснею.

Були часи дописемні, але не було дописених.

У всі ж часи людської історії та історії емоцій, якою є політература, поезія воєнного часу – душевний коктейль із молитви, лайки, пісні, крику, який мусить переварювати Всесвіт.

При тому, лише час покаже істинну цінність кожного поета зокрема, адже іноді кожен поет здається собі отим соняшником, вирощеним у вазоні, тому коли його намагаються пересадити в поле з іншими соняшниками, інші соняшники його убивають – лише тому, що він не вміє взаємодіяти з ними. Це не означає, що він поганий чи гірший за них, він просто інший. Тому не дивуйтеся, якщо в людських, людяних, гуманних поетичних антологіях діє закон єдності й боротьби протилежностей.

Ключовими словами цих антологій є: війна, солдат, бій, міна, куля, дрон, ворог, смерть... Творені на війні і про війну вірші – мов скрипки, які найкращі майстри виготовляють уже в мирний час із дерев, що биті блискавками, ... але які органічно прагнуть цвітіння, пташиних гнізд у своєму вітті, плодів, ... щастя яких можливе лише у мирний час, бо війна – це антипоезія, бо стирає півтони, тому справжні Поети – блаженні миротворці, про що свідчить оця наша міжнародна Антологія «Поети за мир», ключовими словами яких, власне, уже є мир, дружба, милосердя, любов у представлених тут віршах поетів багатьох країн, включаючи поетів США та України, з багатьма з яких я давно листуюся і чії листи звучать мені, як білі вірші, як, приміром (цитую ці листи із дозволу їх авторів): «Thank you my friend, you know how I feel today. We must look to a better future and continue to believe that our world is evolving. We work and pray for better times. Our fundraising for the orphans is going well... (*Joe Cavanaugh*)», «God bless you and all our Ukrainian brothers and sisters, Ihor! All of you are in our thoughts and prayers! Happy World Poetry Day! (*Mary Beth Bretzlauf*)», «Sometimes in my very easy

life, I fail to think enough about how your young men – your nation – is dying. I hope that a book about peace will remind us here how valuable our peace really is and how imperative it is to do what we can as a nation to help those losing it (*Kathy Cotton*)», «From my heart, I keep thoughts of you, your family and the people of Ukraine always with me. I will close with a brief poem that I wrote in solidarity:

*HUMANITY
For every season
There is a gift
An unexpected
encounter
A wonder waiting
To be discovered.
No matter your age
Cherish
The precious moments
Treasure
The awe of discovery
Respect
Your divine ancestry
The gifts of elders
But most importantly
Write your own story
Of charity, courage, adventure
And share your light
Enrich, illuminate
The journey of others.
I am
Because you are
I am
Because we are.*

(M. Palowski Moore, *Yours In Poetry*»).

А оскільки міф поета твориться із трьох егрегорів: біографія-текст-фотографія (малюнок, скульптура), то ця Антологія шляхетно оригінальна аж до святості (бо нема марнославства) тим, що презентує

реально не ідентифіковані біографіями та фотографіями авторів тексти (за винятком тутешніх публікацій українських поетів, за що висловлюю сердечну подяку від себе і від них усіх організаторам Антології), де є багато болю, крові, сирен, різних сортів диму, дитячих зойків, тобто травматично-відразливих для людського серця реалій війни, маркерами яких є вже навіть самі назви віршів – як кардіограма колективної поетичної свідомості, надсвідомості і підсвідомості антологоанатомів: «STARS», «The Refugee», «Lost Innocence», «SONNET FOR A UKRAINIAN CHILD – after «You're My Space», painting by Evgeniya Gapchinskaya (Ukraine) 2019», «HOME FINISHED», «Floodwaters» (The Nova Kakhovka dam, which traverses the enormous Dnipro River in southern Ukraine, suffered an explosion on Tuesday at approximately 2 a.m. local time. – ABC News), «VIGIL» (– for Guss Lord (1949-2023) Vietnam Veteran, USN), «The Dragon-Slayer of Zavorychi», «Little One», «a guitar string found after the bombing», «MARIUPOL», «A Tattered Flag», «Essential», «The Rhythm of War (ryan evans rewrite)», «Ukrainian Ashes», «A Peacekeeper's Impressions», «A Peacekeeper's Impressions», «How We Win the War», «The World», «I Hope, But One Time Not», «THE PATRIOT», «No Clock», «Is Outrage Enough», «Still», «Silence and Poppies», «Ukrayina, Chasha Vohnyu (Ukraine, Bowl of Fire)»...

Тобто «Per aspera ad astra» – гласить латинський вислів. Дискурс війни з кровоточивою нині Україною «SONNET FOR A UKRAINIAN CHILD – after «You're My Space», painting by Evgeniya Gapchinskaya (Ukraine) 2019», «MARIUPOL», «Ukrainian Ashes», «Ukrayina, Chasha Vohnyu (Ukraine, Bowl of Fire)»...)), як бачимо в Антології, розширений до «VIGIL» (– for Guss Lord (1949-2023) Vietnam Veteran, USN).

...і тут же знакові, міфотворчі імпульсні слова, мовні блоки: метафори, образи, символи, які дістають до артезіанських архетипних національних та загальнолюдських кодів, трансформуючись у хвилину мовчання за вбитими на війні для всіх, хто має Бога в душі, чому, очевидно, дивується навіть ІІІ (Іштучний Інтелект), який душі не має, то значить: не має поезії, бо ж поезія – то є дифузія душ та одушевлених предметів. Цитую (як я уже вказав вище) без вказування авторства, хоча кожен поет, звичайно, впізнає свої словотвори, а для потенційних читачів ця Антологія – суцільний поетичний мегатекст, який можна надіслати космічним кораблем, як послання людства до нащадків, які, можливо, колись навчатись жити мирно між собою, до інших

цивілізації: *«Of drones and / missile strikes, Stars / glimmer, flicker, / flash And a wounded / orphan lies In the / rubble of the room... / The ghosts of their parents / The eyes of ancestors peering / Through bare branches / All leaning close to the motherland / Like sunflowers in moonlight»*.

Милостивість до калік і до сиріт, про що читаємо у цих рядках, дає нам надію на це, бо війна калічить не лише тіла людей, але й душі: *«The long-frozen road. / The nights without sleep. / Her babe in tow. / The raping of her soul»*, адже зло заразне, воно породжує зло: *«Many days of rage and death, / Nights of fear and sleeplessness. / Never quite feeling at ease, / Always aware of the evil within»*, тому щоби перемогти це зло, потрібно вірити у магію добра, якою, зокрема, є і поезія: *«Believe in magic! Arm yourself with poems. / And yes, I know that this is all pretending. / Let's hope grownups will write a happy ending»*, яка, як сестра музики, сильна і дуже ніжно-чутлива під бомбами: *«Concert Pianist / returns home / removes cover from / precious baby / grand, brushes off / extra dust sits and / plays / one last melody, / regretful finale, / in her shattered home – / doors and windows / blasted in, estroyed...»*, під які однаково потрапляють і діти, і солдати-добровольці: *«Dodging displaced mines, /wading in murky water up to their hips, / volunteers raced from cities / all over Ukraine...»*, як потрапляли на всіх війнах в історії людства, включаючи нещодавню в'єтнамську війну: *«The day I knew my brother was dying / I wondered, what words can I say / to this sailor, slow dying each hour. / A man who struggled so long to defy / his better angels and has failed»*. У поетичних рядках зарубіжних авторів присутні українські топонімічні сакральні знаки очищувального болю: *«when the invaders stormed / through easy-going / Zavorychi, the first building set / ablaze / was St. George's / home, but the former / dragon-slayer / somehow slipped / away, limping toward / Kyiv's hills / and golden domes»*, доки *«Her dream hovers, / flits over meadows trampled by / soldiers and tanks»*, де *«a guitar string found after the bombing / the genius / preoccupied with solving the world / with numbers / and souls of renaissance blues»* і *«as if repetition could drive / away the missiles, bombs, / artillery / and resurrect the land he / loves, the only home he's / ever known»*, а *«Tattered and faded, / the peace flag flutters / among endless / headstones. Combat's / reluctant children»*, сепед / *«Incomprehensible / numbers, these innocent / victims of war. Cruelty / born of hatred, / killing for power or revenge»* і (що «essential»): *«Those silent know / what's essential»*.

Потрібний абсолютний (камертонний) слух, щоби відрізнити поезію, яка осмислює війну, від віршів, які на війні спекулюють. Бо за самою природою ліричний поет інтимний, ніжний, а війни публічні, епічні, катастрофічні...

Важливим ключовим словом поезії війни, яка прагне миру і наближає його попри весь драматизм і трагізм тону, є СМІХ: «*Laughter belonged to another / family, but the children stole / small pieces and hid them in / their pockets / along with ragged nightmares*», а словесна поезія – як індивідуальна та колективна психотерапія перед створеної людським злим розумом «*tragic play*»: «*The world that / comes to display / is falling apart with / crisis of anger / flame filled the / scenery with a / battle view words / have no forms are / falling from the lips / to witness the / senseless of act / remain in a silent tone / through a broken / heart and devastating mind / to confide the untold / story from the tragic play*», який проникає у підсвідомість і навіть у сні: «*But cruel reality / breeds a sole nightmare / in my deepest / slumber, as I wake, and / throughout the day*», поза часом і простором: «*War has no clock / no noon or midnight / no hands in semaphoric dance / no numbers shuffling. / There is the raw hole of waiting / frenzy / gazing / fatigue*», тому питання миру на планеті так гостро ставлять сейсмографічно, душевно чутливі поети: «*Is outrage enough / when cold eyes close / and the innocent die slowly? / Don't we need answers? / Don't we need to bring / more peace into the world?*», як ніхто відчувуючи контраст красивої природи, натурфілософії із «мінотетним вогнем»: «*haunting winds whisper / through firs and pines / and my mind / almost forgets / the sound / of mortar fire / and blood-curdling / screams for help / a weathered photograph / that can't be seen*», космічну тишу мінних макових полів, які сусідять із полями соняшників: «*There is far too much talk – / as if peace were a commodity / available at the local big / box / along with fresh ham and saltines, / lobster bisque and three pounds of sausages / in a frozen cardboard box*»...

Тут же поет метафізично єднає космос і українські військові реалії, що створює фізичне відчуття екзистенційної єдності всіх атомів і душ у Всесвіті:

Ukrayina, Chasha Vohnyu (Ukraine, Bowl of Fire)

All things return to fire and fire returns to all things, as gold becomes goods and goods become gold. – Heraclitus

chervonyi¹

¹ The Ukrainian word for «red»

*kalyna, the universe's beginning
a single flashpoint speck
amid wild green lush berry bearing
juice quenching thirst taste desire*

А інший поет вдало порівнює відчуття від війни з падінням у зміїну яму: «*I shelter to escape the war torn life, / The melee, the dizzying, cursed snake-pit, / Ignorance and arrogance are all around; / My mind and my body tire of it*», недовіра до політиків на тлі могил, сиріт війни у вірші «*The Rhythm of War (ryan evans rewrite)*»: «*Peace talks fail once more, adding to the ongoing tension / Beside a gravesite where a fallen soldier is honored / Grieving children cry over the loss of their father*».

І тут же – у вірші, який може бути квінтесенцією нашої Антології: «*A Peacekeeper's Impressions*» з рядками:

*And farther on I heard the faint refrains
of children in a blackened fairyland
of broken promises, an effigy
of silence carved on every lambish face,
reflections of the numbing blasphemy.
The alms of listless nations will erase...*

* * *

А рядки з антологічного вірша «*THE PATRIOT*» («*Clayton Beauchamp turned eighty today, / But still wears beret, / And cammies, / With tropical lightning patch, / On special occasions... Like Veterans Day / And Memorial Day / When tears come easy now / Even when the high school band / Plays the National Anthem / At football games / With his right hand / Over his heart / And Old Glory swimming / In his eyes*») інтегрально єднає поезію американських поетів та поезію представників інших країн із віршами сучасних українських поетів, які представлені в «*Sunflowers Rising*», зокрема з моїм віршем «*A MEETING WITH AN OLD VETERAN FRIEND*», де людське (медалі) поєднані з Божим (залізним хрестом): «*The chirping swallows swung in haste / And flew across. / I heard the medals clink against / His iron cross*».

Хоча, звичайно, одна справа – дивитися на війну з відстані часу та простору, а інша – бути в її епіцентрі, як більшість українських поетів

(окрім Iouri Lazirko, який живе у США, та Матвій Смірнов, який нині живе у Великобританії) із цієї Антології.

Тому я дякую від імені представлених у цій Антології восьми (разом зі мною) поетів України за можливість опублікувати тут свої вірші на шляхетних із Вашого боку умовах: безкоштовно, із біографіями. Адже виражена літерами (не фарбами чи цеглинами) поезія має виразні національні ознаки і потребує перекладу. І чим умовно краща поезія, тим вона складніша для перекладу. Музикантам та художникам, скульпторам у цьому сенсі простіше: їх твори не потребують інтерпретування... А найорганічніша мова душі не передається словами, лише Логосом, і більш-менш адекватно перекладається лише на мовчання. І все ж добрі поети перекладають добрих поетів... І це добре.

Сердечно дякую також перекладачам (вони ж також поети), представлених в Антології віршів українських (україномовних) поетів: Анастасії Волік, Віолеті Виштак, Костянтину Зотову, Вікторії Мамай та Матвію Смірнову.

Excruciating happiness

sweet pain

that's what I feel for you

my dear Ukraine, – пише у вірші «my dear Ukraine» Юрій Лазірко – мій давній приятель, який нині живе у США, і з яким мене єднає сирітство, бо Юрій також рано втратив матір, співавтор нашої книги «Catching Gossamers (New York City, 2011)» та перекладач моєї книги «Arthania: Selected Poems (United States, Dorrance Publishing Company), 2020», передмову до якої («Ihor Pavlyuk's literature is not just for fun») написав лауреат Нобелівської премії Мо Янь, де, зокрема, пише: «Все, що вам потрібно, є в цій книзі Ігоря Павлюка. Просто прочитайте її та пам'ятайте, що вона не просто для розваги. Однак насолоджуйтесь цією магією поезії, написаної щирим українським серцем».

А реальний воїн-доброволець Олександр Мамай у представленому в Антології вірші обожествляє людей, які поруч із ним на цій війні і олюднює богів: «*If I am the difference between God / and the people who've touched, / even briefly, / the rushing current of my life, / then in this world where I exist / and beside me, only you, / are we, / demigods, / you and I, too?*», що оцерковлені потенційні читачі, очевидно, з розумінням пробачать поетові-воїнові, як відчують післявоєнну ідилію життя на Землі, де, на жаль, ніколи не забувається війна ні людям, ні лелекам:

«*Peasant hut, night – / Like a hazel-eyed ūddle / orchard in smooth surtout. / æe Moon drank the river porcelain. Glory to you, my Lord, / æere is no war here indeed – / somewhere it will thunder far away... / æere are only the pinions of storks, / blemished, / white clayed, / interspersed, / the steppe's tune...*», яку демонструє духовна посестра поета-воїна, поет-науковець Ірина Зелененька, як і зрозуміють поетичне трактування поствоєнного (мирного) часу, яке пропонує моя Муза-дружина Людмила Павлюк, яка кровно переживає цю війну як мати, чії діти воюють на фронті, а вона учить студентів університету патріотизму, друкує аналітичні статті в українських та міжнародних наукових журналах і пише вірші, у яких провокує-проорокує мирний час: «*This exit road – where does it lead? / It leads away / From here, and to the elds of wheat, / To sunny rays. / Tornado or magnetic storm – / Time draws its bow / And makes our valor the new norm. / And so we go*», поет-перекладач із Лондона Матвій Смірнов, який народився і жив у місті Львові, де нині живу із сім'єю я, допомагаю українській армії як волонтер і зокрема пише у вірші «*Free verses (Translating Ukrainian soldier poets): «Hence all these lines – unrhymed, shooting point blank, / How should one read them, or like them, or even dislike, or rank? / Letters in verses are bullets in a gun round, / Berries of dry viburnum, blood on the ground, / Honest and black like seeds in a sunflower head, / Fluttering like a salmon caught in the net, / They tap like a pouch of ashes right in the chest, / God, I have read enough, now give me some rest! / Can I please close my eyes, or just look away*»...

А тутешній поет, журналіст Олександр Вертіль живе у місті Сумах, тобто найближче до українсько-російської фронтової лінії, в реальному епіцентрі, постійно перебуваючи під обстрілами, під диханням смерті, про що емоційно-фактологічно достовірно передає в коротких чітких, як правда, рядках свого вірша: «*A shot was fired. / Scared birds / Densely scattered all around, / Pigeons strolled along the ledges, / So majestically calm. / So unflappable they were, / As if nothing had just happened. / Only silence, white as snow, / Over silver-haired field. / Just the echo (only echo) on and on / Rolled between the houses further, / Was dissolving in the air...*».

Коли і настане мир, то відлуння війни звучатиме в Універсумі, як звучатиме воно у серці представленого тут журналіста і поета Михайла Жайворона, чий син опинився в окупованому Маріуполі і лише через сто днів зміг вибратися звідти останнім гуманітарним коридором, завдячуючи волонтерам та американським друзям, а племінник недавно

добровольцем пішов на фронт і загинув на цій війні. Сам Mykhailo старається приховати реальний фізичний і душевний біль за маскою-шахівницею, де «*It's about time to start and play the tricky games! / With no preference, no indulgence, with no mercy! / æ crowd smiles cloying, with cheers venal, without fame / People ramble in dark corners, talking fancies / In Chessboard life, the best defense wins all best prizes / All things that burn will never fall to dust, ashes to ashes. / Will you want to share with winner all his sunsets and sunrises? / It's up to you – checkmate the king, or set your meshes?*»...

Як бачимо, у кожного із представлених тут поетів своя війна, своя частка у наближення переможного миру в Україні, на всій планеті...

Тобто в усі три головні теми для кожного поета (кохання, космос, батьківщина) просочився кривавий дим війни, яка вже хоче миру, як кожен воїн хоче додому, до мами, до дітей, до могил предків, а інколи й до могил нащадків, що страшно, тому й потребує захисту молитвою, поезією, поезією-молитвою...

Ця створена за сучасними технологіями та художніми засобами Антологія зберігає за кожним поетом-соняшником тонкий психо-філософський, міфологічний малюнок у час воєнної драми, де сусідять кров і любов, жертовність і смерть, краса і потворність...

Загалом же ці вірші, як бачите, не потребують інтерпретацій, бо ж поети завжди добре відчують інших поетів, як снайпери відчують снайперів...

А я, везучи подарунки дітям-сиротам у Будинок сироти у ці дні, спостерігав за людьми в автобусі. 90 відсотків пасажирів повстромляли носи в гаджети. Таке враження, що вони поволі, але впевнено, зливаються із цими гаджетами. Можливо, ми (органічно-тілесні істоти) і є проміжною ланкою між мавпами і людьми майбутнього (таким собі сплавом комп'ютера-III і людського тіла). Тільки такий сплав (людини-гаджета, кіборга) зможе підкорювати Космос... А з'єднатися з Богом має шанс лише душа, яка покинула тіло... Ми ж, поети, тут, на Землі під час війни, мов соняшники на мінному полі, тягнемось до Сонця (Бога), а інші соняшники нехай беруть із нас добрий приклад, народжуючи зернятка для миротворчих пташок і виробляючи благодать, як соняшник виробляє кисень...

«It is very painful for me to see how the best representatives of the youth of Ukraine are dying, the whole nation is dying. If peace is not

restored on Earth, the era of humanity may end in a very unpoetic way. That is why we (poets-peacemakers) do everything for peace, creating a beautiful prayer in the name of love and freedom», – писав я недавно в листі до Kathy Cotton.

* * *

А те, що поети National Federation of State Poetry Societies of the United States of America на чолі із чудовим поетом і доброю Людиною Джо Саванауґ зібрали значні кошти для Будинку сироти на моїй малій батьківщині (Волинська область) і продовжують милосердно збирати гроші – то є найдієвіша колективна поезія всіх часів і народів, головний читач якої – сам Бог, який, як відомо, хоче милосердя, а не жертви.

* * *

Що ж до нашої словесно-Логосної Антології, то квінтесенцією її, з мого погляду, є знаковий вірш «How We Win the War»:

The war is ongoing, generational.
*It isn't fought just with cannons and mortars
But with hearts and emotions.
With vituperative labels and slurs,
Innuendo and propaganda.
We can't win the war with force,
Not bullets or bombs,
Not tanks or rockets.
We can't win by outspending the enemy
Or outshouting or outshooting them.
Yet we must win, if humankind is to survive.
The only way to win is to out-love them,
To show them the relentless strength of love,
The enduring commitment of love
To help others, to aid, to heal,
The desire to lift up the downtrodden.
To feed the hungry and clothe the naked,
To shelter the homeless,
To return peace for anger, to show love
In the face of hate and bigotry...
These actions make up the arsenal of our fight,*

The tools of our rebuilding.

We must win this war or lose the world.

Choose now.

Нехай же скоріше ми розмінуємо поля із соняшниками, які, мов гнізда голубів (символів миру) стануть сонячними батареями наших душ, які виробляють поезію-гармонію, а значить – мир, любов, свободу на нашій планеті й у всьому Всесвіті...

Хвилина мовчання...